

Jasna Stojanović*

Filološki fakultet, Univerzitet u Beogradu
Srbija

NIKOLA SAMARDŽIĆ: IDENTITET ŠPANIJE**

Prikaz
UDC 930.85(460)(049.3)

Knjiga *Identitet Španije* Nikole Samardžića, profesora na Odeljenju za Istoriju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, sadrži poglavlja: *Pristup. Iberija i Hispanija. Kraljevstvo Vizigota. Rekonkista. Kastilja i Aragon. Prva svetska imperija. El Siglo de Oro: usponi i krize. Epoha obnove i prosvetiteljstva. Rastvaranje Starog režima. „Oligarsi“ liberalizma. Sudbina restauracije. Druga republika. Epoha Frankizma. „Treći talas“. Izazov modernih identiteta. Osnovna bibliografija. Dodatak: Vladari i vlade. Identitet Španije* je pokušaj da se sažmu „osnovni tokovi prošlosti jednog prostora koji dopušta ispitivanje kontinuiteta od oko pola miliona godina, i istoriju nacije koja je prva, i poslednja, uspela da čitav svet obuhvati svojom imperijalnom strukturom“. Reč je o novoj sintezi, u odnosu na prethodno objavljenu *Istoriju Španije* (2003, 2005) dr Samardžića, obimom i sadržajem namenjenu zahtevnijem čitanju. U uvodnom tekstu nove knjige dat je opšti pregled političke, društvene i kulturne istorije Španije od njenog nastanka do savremenog doba, u dijahronoj perspektivi. Isti materijal je u nastavku razrađen i ekspliciran kroz zasebna poglavlja.

„Španija gotovo da je nesaznatljiva. Njena grandiozna prošlost prožeta je i onim složenim tajnama, ona je mističan doživljaj istorijskog iskustva, pred kojim se troše i iscrpljuju generacije posvećene istraživačkoj hispanistici“. Ovakva polazna konstatacija otkriva žar sa kojim se profesor Samardžić upustio u opisivanje i promišljanje istorije jedne velike evropske nacije. *Identitet Španije* je delo naučnika koji više decenija unazad istražuje istorijsku i civilizacijsku problematiku Iberijskog poluostrva. To je konstanta u njegovom radu, još od doktorske disertacije o Karlu V (odbranjene 1995, objavljene 2001). Monografija pred nama poduhvat je autora sa dovoljno akumuliranog znanja, iskustva i suštinskog razumevanja za španski prostor i špansku naciju i *de facto* retkog stručnjaka za ta pitanja u našoj zemlji.

Identitet Španije donosi celovitu panoramu okolnosti, zbivanja i ličnosti koji su kroz vekove oblikovali Španiju, ali i njihovo tumačenje: na jasan i koncizan način objašnjeni su fizionomija Iberijskog poluostrva i njegove osobenosti, karakteristike naroda što odvajkada

* jasna.stojanovic@fil.bg.ac.rs

** Beograd: Admiral books, 2014.

naseljavaju taj prostor, ali i onih što su, bilo migracijama ili osvajanjima, dali pečat španskom biću (Feničani, stari Grci, Rimljani, Vizigoti, Mavri, Jevreji), geo-strateške i političke prilike koje su definisale položaj Španije i njen značaj u Evropi i svetu, sve što ju je uzdiglo do nivoa „prve svetske imperije“ i što je i danas definiše kao postkolonijalnu silu. Autor takođe stavlja pod lupu istoriju španske demokratije, kroz iskustvo Prve, Druge i Treće republike, zatim Građanski rat i Frankizam, kao i posebnosti tranzicije.

Uprkos sličnostima, Španija i Srbija (u svoje vreme Jugoslavija) su, sticajem geografskih i istorijskih okolnosti, dugo bile daleke i nedovoljno poznate jedna drugoj. Iako je u određenim vremenskim odsecima Španija zračila do naših prostora - svojom umetnošću, ali i turbulentnim političkim zbivanjima -, kod nas sve do osamdesetih godina XX veka naučnog promišljanja svega španskog gotovo da nije bilo. Preovlađivala je u velikoj meri impresionistička slika o ovoj zemlji i raznim vidovima njene prošlosti i/ili sadašnjosti, i kulture. Doduše, poznavanje španske strane prema Srbiji je, na žalost, i dalje nedovoljno.

Posle čitanja knjige Nikole Samardžića, usvajamo veliki broj činjenica, spoznajemo mesto i značaj Španije u Evropi i svetu, a potom uočavamo sličnosti sa balkanskim prostorom: „Iskustvo u odnosima sa islamskom civilizacijom, zajednička istorija španskih, potom i balkanskih Jevreja - Sefarda, iskušenja hristijanizacije i rehistijanizacije, suočavanje s racionalizmom i prosvetiteljstvom, nacionalni oslobodilački proto-liberalizam prvih decenija XIX veka, klerikalni ili ruralni konzervativizam i tradicionalistička reakcija na modernizacijske procese, autoritarna vladavina i građanski ratovi (1936-1939, 1941-1945)“. Sve to svakako je bio jak podsticaj za promišljanje španske prošlosti i ispitivanje paralela. Međutim, kako je podvučeno, analogije ipak ostaju na površini: dok je Španija posle Frankove smrti pokrenula novi talas globalne demokratizacije, Jugoslavija u tome nije uspela jer je bila u situaciji da se suoči „sa etničkim, verskim i kulturnim izazovima“. Nikola Samardžić zaključuje da su „Razlike u raspolaganju istorijskim znanjem i iskustvom verovatno /.../ odredile i važne putanje budućnosti“ dve zemlje. Bez obzira na ovu konstataciju, knjiga dr Samardžića ipak ima i svoju poučnu stranu, ako se kao nacija oslonimo na Ciceronovu devizu da je istorija učiteljica života.

Identitet Španije je sinteza svedena na pravu meru. Ključni pojmovi i nazivi, te toponimi i antroponimi, adekvatno su eksplicirani i tačno preneseni na srpski, što dosad često nije bila odlika domaćih dela o Španiji. Na kraju je data obimna i aktuelizovana bibliografija, sačinjena od španskih i anglosaksonskih naslova. U njoj su izdvojeni radovi srpskih i jugoslovenskih autora, kao i prevodi na srpski i na jugoslovenske jezike. Na kraju se nalazi koristan dodatak „Vladari i vlade“, gde su hronološki i sa preciznim vremenskim odrednicama navedeni svi španski vladari (kraljevi, predsednici, premijeri), do danas.

Delo Nikole Samardžića *Identitet Španije* značajan je doprinos srpskoj historiografiji, ali i hispanistici. Pisano modernim stilom neopterećenim komplikovanim strukturama i objašnjenjima i sa nesumnjivim poznavanjem materije, to je vredan prilog domaćeg naučnika ovoj problematici, pouzdan i objektivan vodič kroz dugu i bogatu istoriju Španije, ali i zanimljivo štivo, namenjeno kako upućenim čitaocima, tako i široj publici.